

Izborna borba i direktna akcija

Errico Malatesta

1899.

Ključni razlog, načelo zbog kojega odbijamo delegirati druge, ili, u nekim situacijama, sami prihvatiti zakonodavne funkcije, i razlog zbog kojeg propovijedamo suzdržavanje od glasanja na političkim i administrativnim izborima jest taj što mi nikome ne priznajemo pravo da donosi zakon i želimo da se nužan dogovor o dobrom funkcioniranju društva ne sklopi nametanjem volje nekolicine mnogima, niti volje mnoštva manjini, nego slobodnim pristankom svih sudionika. Svako sredstvo koje navodi ljude da vjeruju u to da je napredak u promjeni ljudi na vlasti, a revolucija u promjeni forme vlasti smatramo stoga opasnim i sasvim suprotnim našim ciljevima.

Ali to načelo važi samo za anarhiste.

Ostali, koji vjeruju u pravo većine i u parlamentarni sistem, nisu u krivu kada žele naviknuti ljude na to da svoje interese prepuste na milost glasačkih kutija. Većina nezadovoljne javnosti nema interesa za pitanja načela, ne razmišlja o dalekim ili sporednim posljedicama i zanima se samo za izravne praktične rezultate.

Izglasavanjem dobrih poslanika i dobrih savjetnika može se postići snižavanje poreza, proširenje sloboda, zakone koji su povoljni za radništvo, itd. – kažu oni koje zanimaju samo brza i neposredna poboljšanja.

Izborima možemo možda postupno i pacifistički preobraziti društvo, ili, premda pobjeda socijalizma nije moguća zbog državnoga nasilja, možemo se tome donekle približiti koristeći se izborima kao metodom propagande i agitacije, osvajajući one slobode koje su nužno oruđe edukacije naroda i navikavanja na sudjelovanje u javnome životu, te za pripremanje naših ljudi na obavljanje javnih dužnosti – kažu demokratski socijalisti, koji pretendiraju na „osvajanje vlasti”, odnosno na ulazak u vladu.

Kad reakcija pritisne sa svih strana, nađe se pokoji anarhist koji želi djelovati ali ne zna kako, ili je pak umoran od borbe i traži neki častan način povlačenja, pa istupi i kaže: „Ne treba biti isključiv, treba se znati prilagoditi okolnostima. Stoga, u periodima u kojima nam progone oduzimaju mogućnost bilo koje druge vrste djelovanja, dobro je glasati, ne zato da bi se nekoga poslalo u zakonodavna tijela, nego zbog protesta, u interesu osuđenih i progonjenih, zbog prilike za propagandu, da pokažemo da smo živi i afirmiramo našu partiju.”

Tako se od pitanja načela, što ono u biti jest, pitanje glasanja predstavlja kao puko pitanje taktike.

Dobro, ostavimo sad po strani načela, zanemarimo na trenutak krajnji cilj kojemu težimo i razmotrimo to kao pitanje taktike u pogledu pogodnosti za propagandu i poboljšanja koja je moguće odmah ostvariti.

Mi smatramo da izborna taktika predstavlja prepreku mogućem napretku te da šteti propagandi i agitaciji.

Ako pogledamo rezultate njihove metode, oni koji se zalažu za izbore zapadaju u dvije zablude koje su izvor nepopustljivih iluzija. Prvo, oni brkaju uzrok i posljedicu, jer efikasnosti izborne borbe i parlamentarnoga sustava pripisuju ono malo dobra (ah, toliko malo!) što ga u rijetkim slučajevima (ah, toliko rijetkim!) donesu izabrana tijela, dok su ona zapravo rezultat pritiska naroda kojemu vladajući prepuste tek onoliko koliko procjenjuju da je dovoljno da ga smire, uspavaju njegovu energiju i spriječe ga da traži više. Drugo, oni uspoređuju ono što se ostvari u izbornoj borbi s onim što bi bilo kad se ne bi radilo ništa, dok zapravo valja uspoređivati rezultate izborne borbe s onim što je postignuto drugim metodama, odnosno s onim što bi se moglo postići kad bi sve snage koje su bile upregnute da se neke poslanike pošalje na vlast, od kojih se onda očekuju reforme ili prijedlozi reformi, bile pak upregnute u direktnu borbu za ostvarivanje željenih ciljeva.

Cijela historija, sve suvremeno iskustvo pobijaju te zablude, i ako su one pustile korijene u svijesti mnogih ljudi dobre volje, to je zato što odgovaraju intelektualnoj lijenosti javnosti

koja se voli zaustaviti na prvom dojmu o stvarima, i zato što je želja za ugledom i moći navela mnoge socijaliste, koji se ipak iskreno bore za dobrobit svih, da, manje ili više nesvjesno, krivo interpretiraju činjenice i da svoje prijatelje i sljedbenike navedu na krivi put.

Apstraktno rasuđivanje dostajalo bi da dokažemo našu tezu.

Vlast, to je jasno, nema nikakvu snagu do li one koju dobiva od naroda. Ako su narodne mase nesvjesne, pasivne i pokorne, vlast radi mirno po svojoj volji u vlastitom interesu i u interesu vladajuće klase, a poslužiti će se i samim pukom pretvorenim u vojsku kako bi neposlušne držala pod kontrolom. Ako masa počne imati neke pretenzije i pokazuje odlučnost da ih ostvari, tada vlast, ako je pametna i razmišlja unaprijed, postupno popušta ne bi li izbjegla gore posljedice; a ako je nepromišljeno tvrdoglava, ili ako su pretenzije masa takve da za vlast ili za klase na koje se ona oslanja postaju pitanje života ili smrti, ona će se opirati sve dok ne bude svrgnuta revolucijom. U svakom slučaju, ona sasvim lijepo može snagu zajednice iskoristiti na korist jedne klase, ali za narod ne može učiniti ništa što on već ne može učiniti sam.

Iluzija da vlast čini dobra za narod nešto je manje nakaradna, ali iste vrste kao i ona o radniku koji misli da ga gospodar hrani, dok mu zapravo gospodar daje samo mali dio onoga što je on sam proizveo.

Činjenica da je riječ o predstavničkoj vladi ništa ne mijenja za naše rasuđivanje. Čak i pod pretpostavkom da ona zaista predstavlja „volju naroda” (a mi smo u više navrata pokazali da je to netočno), za donošenje bilo koje reforme bilo bi potrebno da je ta volja dovoljno jaka da pobijedi otpore. Stoga, zašto čekati da neki poslanici, preko tisuću pravnih prepreka i tisuću usporavajućih formalnosti, dovedu do pobjede te volje? Zašto ne direktno ostvariti volju čineći sve ono za što smo sposobni?

Prisjetimo se nekih činjenica.

Dokazana je i opće prihvaćena istina, čak i među onim najparlamentarnijim socijalistima, da parlamenti nisu ništa do li matični uredi koji na polju društvenih reformi ne rade ništa osim što ozakonjuju nešto što već jest ili će uskoro postati normalna praksa. Ako žele učiniti nešto drugačije, njihove se odluke ne provode jer za to nemaju snagu.

Mnogo se govori o zakonima koji štite rad. Ali svi znaju da se takvi zakoni ne donose osim ako ih ne nametne narod, odnosno ako za njima ne postoji potreba. Ako nekad donesu zakon i prije nego što radnici imaju snage da ga zahtijevaju, to je samo da bi začepili usta opoziciji, odvratili pozornost javnosti od zakulisnih političkih prevara i uvjerali ljude da vlast radi u korist naroda: takvi zakoni nikad se ne provode. Pogledajmo samo talijanski zakon o dječjem radu.¹ U Engleskoj, u kojoj su zakone o radu silom, ponekad i ekstremnom silom, organizirani radnici nametnuli buržoaziji, ti zakoni nisu primjenjivani osim u onim korporacijama u kojima je radništvo uvijek spremno na borbu za njihovu obranu.

A pitanje slobode?

Postoji li sloboda koja nije izborena živom silom? Postoji li sloboda koja je potrajala, ako narod nije bio spreman uhvatiti se oružja da je obrani?

U cijeloj povijesti parlamentarnoga doba (da ne govorimo o još davnijim vremenima) izmjenjuju se razdoblja napretka i reakcija: kad je narod ustajao ili prijetio ustankom, kad se energično i izravno bunio, dogodio se napredak; kad je sve prepuštao radu poslanika, prije ili poslije gubio je sve što je izborio.

Postoji li reforma, čin pravde, koja je zaista postignuta zahvaljujući parlamentarnom djelovanju?

¹ Zakon o radu djece (La legge sul lavoro dei fanciulli) donesen je u veljači 1886. i propisivao je devet godina starosti kao minimalnu dob za rad. Uglavnom nije provoden.

U Francuskoj već gotovo trideset godina postoji republika s općim pravom glasa. Ali kad je trebalo izboriti pravdu za Dreyfusa, kad se trebalo obraniti od prijetnje klerikalizma, valjalo je posegnuti za direktnom akcijom naroda. Parlament je bio, tada i danas, uz državu i uz kler.

Pogledajmo što se događa u Barceloni. Riječ je o pitanju koje se tiče buržuja, ali metoda je jednako dobra i za radništvo. Trgovcima i industrijalcima porezi su bili previsoki. Umjesto da su razmišljali o tome da izaberu poslanike koji onda ne bi mogli učiniti ništa jer bi u *Cortesima*² bili manjina, oni su naprosto odbili platiti. Vlada je dužnicima zaprijetila pljenidbom, ali oni su nastavili s neplaćanjem, pa je zaplijeniti robu tolikih ljudi postalo nemoguće. Onda je vlada proglasila opsadno stanje i izjavila da odbijanje plaćanja poreza predstavlja kazneno djelo pobune te je nekolicinu strpala u zatvor. Porezni obveznici držali su se svojega puta, narod je pljeskao zatvorenicima, pa je vlada trebala prestati s hapšenjima i pronaći druga sredstva. Pokušala je zatvoriti nekoliko trgovina, ali onda su svi ostali trgovci iz protesta zatvorili svoje, a vlada nije nikad bila toliko posramljena. Kako je sve završilo? Vjerojatno s nekakvim dogovorom jer vladi i buržoaziji nije u interesu odužiti sukob. Međutim, jasno je da je buržoazija postigla više otporom, nego što bi uspjela sa sto godina glasovanja.

Dok revolucija ne pomete cjelokupni trenutni autoritarni sistem, svakako će postojati mnoge stvari koje nije moguće ostvariti bez upravljačkih mehanizama. Dok neki zakon koji guši slobodu ne bude moguće ukinuti silom, morat će se računati na njegovo ukidanje kroz parlament. Dok ne bude moguće staviti bogatstvo svima na raspolaganje, siromašna djeca u školama neće moći biti nahranjena bez općine koja ima ili može pronaći sredstva. Ali parlamenti i općine usvojiti će mjere u korist naroda samo kad to narod bude nametnuo, ukinut će štetne zakone i pravila samo kad ih narod bude odbijao poštovati. Poslati u parlament prijatelje koji će samo služiti tome da ga zaštite od napada nije dobra taktika.

Da su oni socijalisti koji su izabrani za poslanike ostali u narodu i propovijedali narodnu direktnu akciju, njihovo bi djelovanje, čak i na sam parlament, bilo djelotvornije, a izbjegli bi da partija pretrpi korumpirajuće djelovanje parlamentarizma. Uloga koju oni sad imaju u parlamentu obavili bi radikali, a oni sami ne bi bili prisiljeni pretvoriti se u radikale i republikance.

Ali što ako nam reakcija ne dopušta da agitiramo drugačije negoli izborima? – kažu oni.

A kako se radilo kad nije postojalo pravo glasa? Kako je to pravo osvojeno? I što bi se činilo da nam vlast to pravo oduzme?

Iluzija kako se nešto može postići izborima ustvari znači samo to da se nešto želi postići bez opasnosti i s malo napora, a ta iluzija sprječava potragu za adekvatnim načinima otpora reakciji.

Neka razmisle oni, na sreću malobrojni, anarhisti koji običavaju odlaziti na glasanje... jer se „ništa bolje ne može”.

² *Cortes Generales*, španjolski parlament.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Izborna borba i direktna akcija
1899.

La Questione Sociale (Paterson, New Jersey) 5, nova serija, br. 15 (16. prosinca 1899.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net